

SAJÁT VILÁG

Iancu Laura: *Karmaiból kihullajt*¹

HUTVÁGNER ÉVA

A motívumok szabad felhasználása-egybeolvasztása, különböző helyen elkülönítése egymástól, nem hoz létre zavaró egyveleget. Természetesnek hat, bonyolultan szépek, és talán a nyelvi megformáltság miatt eleven egészek, azt a benyomást keltve, hogy ez egy meglévő motívum- és kötetrendezési elv.

A kötet öt ciklusa olyannyira rendezett, hogy csak ez a felépítettség külön kifejtést érdemel – hiszen különböző nézőpontok, motívumok oldaláról nézve más és más elvet rajzolhat ki és már akkor is más és más hálót figyelhetünk meg, ha a különböző motívumokat egymáshoz viszonyítottságukban átrendezzük. A határ-madár motívum összejátszása például egészen a kötet végéig ívelő problémafelvetés, de ha a határ kérdését – motívumát – a „vallomásosabb” versekhez kötjük, az ember (vagy még inkább: akármilyen, dolog) a világhoz és Istenhez való viszonyában játszott szerepét teszi kérdőjellé.

Vagy akár önmagában létező határról legyen szó – önmagához mért saját határokról: ebben az esetben a kötet csúcspontját és ívét máshogy rajzolhatjuk (ez esetben például a *Félig* című versnél, vagy maximálisan bővítve a *Tovább* című versnél lezárhatnánk a kötetet). Ez ugyan csak két példa, de már ebből is kitűnik: a teljessé tett motívumok szerepe rendkívül erős a versekben; ezt alátámasztja, hogy a motívumok, a tárgyak, a „résztevők” maguk irányítják magukat: (az én és a tárgyak), a dolgok irányítják tulajdonságait (Stációk, akkor, Történetünk, tárgyak) és olyan módon rendelkeznek múltjukkal és emlékezetükkel (ma is), hogy valósággal döntéshelyzetben vannak létükkel kapcsolatban: „és akkor én sem vagyok” (akkor). Így a végig figyelemmel kísért, önmaguk meghatározására készülő dolgok: építőelemek, az én, az identitás és az Istenhez való viszony, illetve a Vele történő határrendezés is figyelhető más szemmel. És ezúton kapcsolódik – számlálhatatlan szálon – motívumhálót alkotva a kezdet-vég gondolatkörével, akár a néhány helyen felbukkanó majd egyből elhomályosuló pad-motívummal, harang-motívummal. Ki kell hangsúlyozni, hogy az egyes motívumok önmagukban is működnek. A madár az „alá” tartozó összes fogalommal (pl.: golya, angyal) és egész költészeti hagyományával alkot egy egészet, és csak, mint ami különböző halmazok részeleme illetve alkotója, úgy kapcsolódik más és más motívumokhoz.

---

¹ Az Új Hegyvidék Szerkesztőssége örömmel gratulál Iancu Laurának, aki 2008-ban a Tokaji Írótábor díjában részesült.

A kötet első darabjaiban az olvasó nehezen szokik bele, hogy a laza asszociációs láncon vezetett, vagy utalásokkal segített képi és gondolati hálót összekapcsolja, s maga segítsen megalkotni ezt a rendszert saját megértése érdekében, s ezeket halmazokká, geometriai ábrákká, terekké rendezze át saját maga számára.

Az effajta „ábrák” egy másik gondolkodást előfeltételeznek. Egy absztraktabb gondolkodás kell ahhoz, hogy az olvasó a képek és szavak mellett (mögött) egy másik rendező elvet feltételezzen, mindezt azért, hogy követni tudja a költő által elszórt morzsákat, hogy tudjon keresztülhaladni vele egy olyan folyamaton, amiben – bár ténylegesen szerepel ez a versekben – az idő megáll, a tér felfüggesztődik: geometrikus ábrákká rendeződik, és megszűnik maga a költő is.

Persze ebben a gondolatban helyet kér magának a letisztítottság és a teljesség fogalma (teljes ami véges: azaz nem alakul tovább). Itt idézni kéne egész verseket, az *egyszer*, az *irányokat*, a *ma* című verseket, amik – talán nem is szándékoltan – köthetőek Nemes Nagy Ágnes megállított idejéhez, a Glória megállított „napja”: „majd kinövőd / az elbukó nap szokását / egyszer örökre fenn maradsz”, Nemes Nagy Ágnes megállított napjához. (Nem szólok továbbiakban a fellelhető vagy pontosan rajzolt költői vonzásokokról: Adyéről, Nagy Lászlóról, Pilinszkyéről...)

A nyelvben meglevés pótolhatja ugyan némiképp ezt az állandóságban megjelenő tökéletességet (és most gondoljunk egy pillanatra a már említett *féligre*), de az időt még az itt felállított létezésben is meg kell állítani.

Igy jutunk el az irányélküliséghez, „a végben nincsenek irányok” (irányok). Nehezen lehet észrevenni a lényegét, ha az állandóságra és a teljességre hajló igény, vagy akár csak a teljesség meghatározása könyvének tartjuk a *Karmaiból kihullajtót*. Mégis ezt az utat látom a jó iránynak – nem elég a hagyományokon nyugvó metaforasorokat, motívumokat megemlíteni. A kötet önmaga is ezek alapján a felépített motívumrendszer-halmazok alapján határozza meg önmagát, és épít fel egy megfejtésre váró saját világot.

Erre mutat a *Genesis* versciklusa is, itt már nyíltabban tűnik fel az idő és a tér kérdése, az egyes ember – a költő – meghatározottsága saját motívumai által: az egyedülben (ahonnan a kötet címadó sora is való) már inkább önmagának szól ez: versben határozható meg az én is, a kép önmagáról szétoszlik, és teljessége is kétes, hiszen szavakból épített: „két lap között újra rád találtam”: Az elmúlásban az a fajta metamorphosis működik, ami a későbbiekben alakul a *Történetünkön keresztül* a már emlegetett kijáratig, de sorolhatnánk tovább a példát, a könyv maga is egy átváltozás – nevezzük inkább a határok csúszthatóságának – legyen az formájában metafora vagy azonosság valamivel.

A dolgok alakulása – alakíthatósága mind-mind a már emlegetett teljesség igényére irányul, egy, a keleti filozófiából ismert teljességére („tudd, hogy veszt ki győztes / tetemet hagyni, glóriát vinni: / egy vétek egy kárhozat” – *Csak lassan*). Szó szerinti, mégis rejtett, vékony szálon futó utalásokat kapunk az *Út és erény könyvére*, csupán a motívumokkal utalva rá, nem is képekkel, de inkább fel-felbukkanó szavakkal, félighajtott gondolatokkal. A *Genesis* már hajlik afelé a motívumrendszer felé, amit majd az *Átmenet* előtt jelent, és már itt megkezdí saját motívumrendszerének átalakítását.

Motívumok éledése, hanyatlása, hullámszerű visszatérése vagy lezárása: a kötet elejétől jellemző (az önmagát meghatározó!) világ átalakulása. A harmadik ciklus végére fel-tűnés nélkül lezárulnak a fő motívumok, és ezáltal az önmagát kitisztított világ belép egy

eddig csak itt-ott megjelenő vallásos példatárba, és ugyanolyan feltűnés nélkül, mint ahogy átalakultak, köszönnek vissza és összegződnek a láncok utolsó szemeikben.

A kezdet és vég kérdése már ehhez a fogalomkörhöz közelít minden vonásában, a „kettőnk halála” és a kezdet előtti lét kérdése olyan mértékben tágitja az eddig felállított határokat(!), hogy nevezhetjük a kötet kulcsversének is. (*Veled*.)

Továbbhaladva – versről versre alakul át a *Nagypéntek* verseinek előfutárává a következő ciklus (az *Átmenet előtt*), veszítve el saját tulajdonságait és ruházva fel önmagát saját halállal, saját új léttel. (Nyomot hagy, múltat hagy és emlékeket ez a lét előtti lét, de első példáink mutatták: ez irányított, befolyásolható, önmeghatározásra irányul).

Az *Átmenet előtt* címadó versében már pokolnak hívja a kezdetet, itt új motívumrendszerbe lép (ha a motívumokat csak az előbbieken felvázolt nézőpontban vizsgáljuk) – a kenyér, az ostya, a kereszt, saru, a csipkebokor s így tovább – és új megvilágítást kap a teljesség is, a kezdet nem lehet teljes önmagában – egy új fogalmat vezet be az absztrakciók sorában, amire mi is felfűzhetjük a saját megértésünket – képként vezet be (az idő vonalát keresztező élet által kirajzol metszőpont), a keresztkép, ami nyilvánvaló utalásai mellett felfogható egy ilyen absztrakt ábrának, amire az idő és tér megértését is helyezhetjük többek között.

Ez az időfelfogás – a megállított, kimerevített teljességi pillanathoz mérten már a végtelenségbe mutat, az örökkévalóságba (eternitásba, ahogy a költő mondja a kötet elején) – s az előző ciklus lezártnak hitt motívumai ugyanígy, átfórázva, továbbvitte helyezkednek el ebben az „új” kötetben, előjön újra a határ kérdése – a peremmé (*Nem néz le többé*) alakul – a végtelen tér, a kiüresedett tér, akárcsak a megállított idő –: hasonló szerepkörbe állítja a különböző motívumokat, és felteszi, hogy ezek ugyanazok, csak más oldalról nézzük őket. Megint csak annyit mondhatnánk: biztosítja a haladási utunk – saját metamorphosisát a *Szeretekben* és az *Utcában* írja meg: a rokonságot létező és létező között, s viszi tovább versről versre, míg nem eljut a viselés, hordozás gondolatáig: „a táj belém kapaszkodik” (*Szeged felé*), nyom és követője, vagy a világ és hordozója: egyaránt egymásra vannak utalva, egymástól függ nemcsak megértettségük, de létük is (ami az egyiknek csak tulajdonság, csak bevésett ábra, elhagyott nyom, a másiknak a létezése alapfeltétele).

A teljesség tehát azért teljesség itt, mert szálai egymásba fonhatóak (a kötetben is) átalakulás mehet végebe anélkül, hogy összetevőit változtatnánk.

Ez a teljesség már a *Nagypéntek* teljessége – ez a végtelenség jelenik meg a *Nagypéntek*ben, mintha mindezt eddig ebbe az irányba haladtunk volna: „ma este véled oszتانak / engem” (*Nagypéntek*). Itt kijelenti az *Átmenet* előttben megkezdett motívumokat: a harang motívumát például. Visszakapjuk, vegytisztán, a már felhozott motívumokat, így a madár és a pad motívumát; „– egy sohse / volt időben egy semmilyen téren”. Visszakapjuk az én cserélhetőségét; a háborút, amint önmagát nézi: a kötet másik kulcsversének tartathatjuk az *Angyali üdvözetet*.

Itt, a *Nagypéntek* ciklusában érezni azt, ami eddig sejtethető volt: az én is átalakult: megannyi példát hoz maga helyett, vagy még inkább önmagából (ezt nevezi Pécsi Györgyi ugyanerről a kötetéről írt kritikájában „rejtőzködő” költőnek), s az sem csoda, hogy ebben a ciklusban, a *Félig* című versben oldja fel a formákat – „fölordódnak már a formák”. Feloldódás lesz a metamorphosisból, az átalakulásból (mindazzal a pozitív tartalommal, amit a feloldáshoz, feloldódáshoz kötünk), s ehhez szinte kötelezően tartozik az én, az identitás

feloldása is. A *fent lent* című versben, ami felfogható egy haláltáncnak is, a költő „kivetkőzik” önmaga lényegéből: a betűből.

A *Nincs ellenség* ciklusa már csak ennek a láncnak a továbbvitele, lezárása, annak bemutatása, hogy hová kerül a világ, milyen új elrendezésbe, hogy rendeződnek benne a dolgok, és maga az én miként foglal helyet ebben a világban.

Iancu Laura verseskötete egy bonyolultságát végig (átalakulással) megőrző motívumháló, és az ez által befogott, ez által meghatározott világé, sokkal inkább gondolnám tömörített vallomásos (ön)teremtésnek, világteremtésnek és regénynek egyszerre.

Gölnczbánya (Gelnica, Göllnitz, Szepes megye, ma Szlovákia), Városháza.
Képeslap, 1910 körül. Az épület napjainkban a helyi bányászati múzeumnak ad otthont.